

precipuum sequuntur auctorem in suis scribendis historiis Vincentius Bellovacensis, & sanctus Antoninus. Nicetas Choniates variam & lectu jucundam Graece scripsit historiam ab exitu Alexii Comneni ad obitum usque Balduini primi ex Latinis Imperatoribus Constantinopolitanis, qui pertingit ad annum 1205. edidit praeterea quinque de fide Orthodoxa libros. Conradus Urspergensis Abbas Chronicum edidit, quod a primo Assyriorum Rege Belo ad annum usque producit Friderici Imperatoris, ejus nominis secundi, nonum, qui est Christi 1229. Honorius Augustodunensis Presbyter claruit anno Domini 1220. scripsit Summam historiarum seu Chronicon Magnum, & Commentarios in libros Salomonis; & librum, Gemmam animae, inscriptum. Sanctus Antonius natu quidem Ulyssiponenis, cognomine autem Paduanus, quia Patavii ultimis vitae suae complevit annos, sancti Francisci alumnus, quo jubente primus inter fratres Theologiam docuit: multas reliquit conciones tum de tempore, tum de Sanctis, in quorum numerum ipse a Gregorio Papa nono ascriptus est. Raimundus de Penafort Barcinonensis, Ordinis Praedicatorum, jussu Gregorii Papae noni collegit in unum volumen Decretalia, quinque libris distinctum, decretales Pontificum Epistolae, ut ipsemet Gregorius in ejus operis praefatione fidem facit. Edidit etiam praeclearam pro Confessoriorum instructione Summam. Idemque vitam meritis & miraculorum gloria illustris in Sanctorum numerum est adscriptus a Clemente Papa VIII. Guilielmus Antistodorenus Episcopus summam Theologicam elucubravit. Guilielmus Parisiensis Episcopus admodum pius & doctus Ecclesiam multis tractatibus illustravit. Jacobus Vetricianus natione Gallus, S. R. E. Cardinalis & Episcopus Tusculanus, a Gregorio nono creatus, multis laboribus & Legationibus in Oriente & Occidente perfunctus, multarum concionum volumen edidit, & aliquot historias. Librum quoque contra Saracenos, duosque vitae Mariae Aegniacensis libros, qui extant apud Surium die Junii 23. & Epistolae ad diversos. Edmundus Archiepiscopus Cantuariensis librum scripsit titulo Speculi Ecclesiae: obiit anno 1240. fuitque paullo post ab Innocentio IV. in Sanctorum numerum relatus. Innocentius IV. Pontifex, patria Genuensis, ex nobili Elisorum Comitum Lavanis familia, eruditum scripsit super Decretales apparatus. Et quia erat juris consultissimus, multum a Bartolo summo juris interprete commendatus, dictusque Pater juris fuit. Alexander Alensis, Anglus, Ordinis sancti Francisci Theologus doctissimus, sanctorum Bonaventurae & Thomae Aquinatis praceptor, scripsit jussu Innocentii Papae quarti Summam Theologiae egregiam & copiosissimam, aliaque haereticorum, Hugo de Sancto Caro, patria Burgundus, Ordinis Praedicatorum, Cardinalis tituli S. Sabinae, ab Innocentio quarto creatus, scripsit Commentaria in universa sacra Biblia, & Concordantias Bibliorum. Humbertus quintus Generalis Ordinis Praedicatorum, patria Viennensis, natione Gallus, multa pia scriptis prodidit. Vincentius Bellovacensis, ex Ordine Praedicatorum, scripsit Doctrinale Speculum, tractans de omnibus scientiis a Grammatica usque ad Theologiam: Historiale Speculum, tradens historias ab initio mundi ad sua usque tempora: Naturale Speculum, tractans de rebus omnibus naturalibus, herbis, avibus, piscibus, quadrupedibus, &c. & Morale Speculum, ubi agit de legibus, de gratia, de virtutibus & vitiis copiosissime. In hujus Speculi Moralibus lib. 1. & 3. magna pars prima secundae, & secundae secundae Summae Theologiae S. Thomae iisdem verbis reperitur. Nec potuit Vincentius haec mutuari ex Divo Thoma, cum ipse obiit anno Dom. 1256. ut testatur S. Antoninus; & sanctus Thomas obiit anno Dom. 1274. & in extrema sui aetate Summam Theologiae scripsit, nec morte praeventus absolvere potuerit. Sed neque ullatenus credibile est, sanctum Thomam Summae suae partem nobilissimam ex alio scriptore hausisse: sed credibilis est, quartum hoc speculum ab aliquo collectore fuisse post editam Divi Thomae Summam adjunctum quasi supplementum ad tria anteriora Vincentii specula. Et certe legenti constat, speculum quartum istud tribus distinctum libris, Opus esse longe sublimioris & gravioris ingenii, quam tria quae praecedunt specula. Albertus, cui ob multiplicem rerum scientiam Magni nomen inditum est, natione Suevus, professione Religiosus Ordinis Praedicatorum, dignitate Episcopus Ratisbonensis, plurima scripsit Theologica, Philosophica, Mathematica, & Mechanica. Huic ascripti sunt per imposturam aliqui tanto viro indigni tractatus inanes & superstitiosi, quales sunt de mirabilibus, & de secretis mulierum. Alanus, Insulis in Belgio oriundus, liberalium omnium Artium peritus, ideoque cognomen fortissimus Doctoris universalis, Lutetiae Parisiorum Ecclesiasticae scholae multis annis magna fama & auditorum concursu praefuit, ut de ipso perhibent Henricus Gan-

davenis, & Joann. Trithemius, in suis Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogis. Sed spreto mundanae gloria illecebris Cisterciense monasterium ignotus petiit, in quo monasticam sub laici ac conversi habitu professus est vitam. Et quamvis perspectum postremo fuerit, qualis & quantus vixisset in saeculo, constantibus precibus & lacrymis obtinuit, ut fineretur in humili, quem elegerat, statu delitescere. Ejus visum in Basilica Cisterciensi tumulus & epitaphium, commemorans summam ac stupendam cunctarum scientiarum peritiam cum sui despicientia conjunctam, fidemque faciens obisse illum anno 1294. Aliquot ejus libri supersunt tum versibus tum soluta oratione, qui praeclearam ingenii ejus ubertatem & acumen referunt. Thomas Cantipratenis, ex Brabantia provincia, Religiosus Ordinis Praedicatorum, Alberti Magni auditor, & Sancti Thomae condiscipulus, scripsit duos utilissimos de Apibus libros, in quibus sub apum figura officia Praelatorum & subditorum egregie tractat, multaque sui temporis exempla & miracula commemorat, vitam etiam Sanctorum aliquot sui temporis stylo exaravit, Ludgardis, & Christianae admirabilis, unumque addidit librum ad vitam sanctae Mariae de Aegnes, quae extant apud Surium. Sanctus Thomas Aquinas, Ordinis Praedicatorum Religiosus, praestantissimi ingenii Scriptor, atque primarium Theologiae Scholasticae & Philosophiae fidus, cujus celebratissima toto Orbe scripta eruditionis profunditate, veritatis indaganda acumen, expressionis facilitate & perspicuitate, atque ingenii soliditate admiranda, omne praerogantia excedunt. Eodem tempore effulit alterum Theologiae fidus Bonaventura, cujus diversi tractatus & libri non solum magnam & sublimem expriment eruditionem, sed etiam Divino flagrant amore, pioque affectus non modo redolent ac respirant, verum etiam lectorum animis mirifice inspirant. Duo isti sanctae Ecclesiae Doctores praeter morum sanctitatem, & eruditionis conformitatem, arctissimo etiam amicitiae vinculo conjuncti vixerunt. Simul enim doctrinae Theologicae lauream in alma Parisiensi Universitate uno eodemque die adepti sunt. Simul labores suos in Religionis defensionem adversus impugnatores contulerunt, ambo a Summo Pontifice ad Lugdunense Concilium acciti sunt, ambo eodem anno mortalem vitam aeterna commutarunt. Bonaventura in ipso Lugdunensi Concilio anni 1274. mense Julio: Thomas vero in ipsa ad Concilium profectio, mense Martio, Gregorio X. Summo Pontifice. Petrus Tarentasensis, Ordinis Praedicatorum, fuit una cum S. Bonaventura ab Gregorio X. creatus Cardinalis. Vir, in quo doctrina & pietas de palma contendebant. Non desuere tamen, qui pluraquam centum ejus propositiones arguerent quasi haereticas aut erroneas, sed iusta Joannis Vercellensis Magistri Praedicatorum Generalis, sanctus Thomas illas propugnavit ac defendit. Post Albertum Magnum, S. Thomam, sanctumque Bonaventuram, a quibus pridem edita fuerant in quatuor sententiarum libros Commentaria, commentati sunt pariter in eosdem hoc saeculo Udalricus de Argentina Ordinis Praedicatorum, & Alberti Magni auditor, & Rupertus frater Robertus de Russia, Ordinis Minorum. Guilielmus Durandus, dictus Speculator, ex Provincia Provincia oriundus, ex oppidulo Podiomiofsono, ut ipse declarat Epitaphium, Episcopus Mimatensis & Juris consultus insignis, speculum Juris composuit, in quod illustres Juriconsulti Baldus & Joannes Andreae suas ediderunt notas. Scripsit insuper rationale Divinorum Officiorum libris octo: Romae obiit, ejusque visum tumulus cum epitaphio in Choro sacrae adis ad Minervam, ad latus primarii Altaris. Guido Basilus, Archidiaconi appellatione notior, cum esset Bononiensis Archidiaconus, Commentarium scripsit in Decretum Gratiani, quod Rosarium inscripsit, & in Epistolae decretales. Aegidius Romanus ex nobili Columnanensi familia, Ordinis sancti Augustini Prior Generalis, deinde Archiepiscopus Bituricensis in Gallia, S. Thomae auditor, ejusque doctrinae defensor acerrimus, plurima scripsit tum Philosophica tum Theologica. Richardus de Mediavilla, natione Anglus, Ordinis Minorum scripsit in libros quatuor Sententiarum dilucidata Commentaria, in quibus doctrinam sancti Thomae imitatur, & in quatuor Evangelia, & regulam Fratrum Minorum. Henricus Gandavensis, natione Belga, Archidiaconus Tornacensis, quem Servitae regulares suae Religionis vendicant, vir doctissimus, scripsit egregium Quodlibetorum Opus, item Summam questionum ordinariam, Commentarios etiam in libros Physicorum & Metaphysicorum Aristotelis, aliaque nonnulla. Joannes Parisiensis, Ordinis Praedicatorum, Commentaria producit in quatuor libros Sententiarum, & Quolibeta varia, & librum de potestate Regia & Papali; cum incidisset in tempora turbulenta ob discordiam inter Bonifacium Papam octavum & Philippum Pulchrum Gallozum Regem. Dinus Mugelanus

Ianus Jurisconsultus scripsit erudite in titulum de regulis Juris in sexto; claruit tempore Bonifacii Papae VIII. anno 1299.

CONCILIIUM LATERANENSE IV.

Generale sub Innocentio Papa III. anno Domini 1215.

1. **D**Uae simul exorta fuerant atrocissima in Oriente pestes sub Heraclii Imperio. Haereticis Monothelitarum, & Mahometica perfidia, Mahometes, qui ex servili statu & camelorum custodia, suae tandem superstitionis intuitu Arabum a se seductorem Princeps evaserat, suam protinus ferro & flammis exitialem Sectam studuit propagare. Igitur cum Saracenis suis, non a Sara Abrahami uxore, ut quidam commenti sunt, sed a Sacra Metropoli Arabiae civitate denominatis horrendam stragem & vastitatem per vicinas regiones Egyptum, & Palaestinam, & universam Syriam circumtulit, adeo ut sub ipsius Heraclii Imperio haec provincias Saraceni, Mahumete duce, longe lateque occupaverint: qui idem mox in Persidem eruperunt, quam etiam Hormisdas Persarum Rege profligato subjugarunt anno Christi sexcentesimo quadragesimo. Insequenti porro anno Heraclius vivere desit.

2. Igitur pluribus saeculis Saraceni nemine obsistente sacra loca Judaea, vulgo dicta Palaestina, occupaverunt, ad annum usque 1099. quo Gudofridus Bullionius sacri belli Princeps Jerosolymam expugnavit, idem sociorum sufragis primus & Christianis Jerosolymorum proclamatus Rex fuit.

3. Ad hanc vero suscitandam expeditionem Urbanus II. Pontifex oratione commotus Petri Eremitae Galli, qui urgenda illius causa ex Judaea a se sublata in occidentis regiones regressus erat, Concilium generale ad Clarummontem Arvernorum urbem convocaverat anno supra millesimum nonagesimo quinto. Quo veluti classico exciti Latini sumptus armis in Asiam transierunt trajecto Bosphoro: & Alexium Commenum Constantinopolis Imperatorem sibi obstantem horribili edita Graecorum strage repulerunt, Nicamque primum in Bythina, deinde Antiochiam in Syria, potentissimas civitates expugnaverunt, ipsamque demum Jerosolymam obsidione ceperunt.

4. Anno postmodum 1147. sub Eugenio Papa III. exhortante S. Bernardo Clarevalle Abbate, sacram alteram in Orientem militiam adorti sunt. Conradus II. Germanorum Imperator & Ludovicus VII. dictus junior, Francorum Rex, postquam Saraceni Edessam Orientis urbem armis invaderint, sacrae militiae se devoverunt: sed florentissimi Latinorum exercitus in Orientem progressi maxima ex parte disperierunt, Manuelis Comneni Graecorum Imperatoris execranda perfidia.

5. Contigit demum ipsam Jerosolymam a Saladino Babylonis Aegypti Sultano simul & Calipha, hoc est, Mahumetana sectae Pontifice occupari anno supra 1187. qua occasione Fridericus Aenobarbus Germaniae Imperator, ut Ecclesiae a se illata damna compensaret, cum validissima Latinorum manu sacro se bello accinxit. Hic multis tum in Thracia, tum in Asia, adversus obstantem sibi Constantinopolis Imperatorem Isaacum Angelum, & Saracenorum in Asia Regulos fortissime gessit, occupataque (ut memorat Pius Papa II. in descript. Asiae cap. 44.) minori Armeniae perspicuum amoenumque amnem corporis abluendi gratia ingressus, gurgite absorptus disparuit, & inanes vanoque hominum conatus ostendit, quando res ab eo maxime sperabantur.

6. Nec tantum Fridericus, verum etiam Philippus Franciae & Richardus Angliae Reges laudabilem contra Saladinum expeditionem susceperunt, sed (ita disposito Deo, cujus judicium abyssus multa) parum fructuosam. Richardus quidem Anglus Cyprum littoribus appulsus, Isaacio Comnepo Graeco, qui hanc insulam nomine Imperatoris Graecorum susceperat gubernandam, rupta fide ab Imperio divulserat, sibi que per tyrannidem subjecerat, bello eripuit: Guidonique Lusitanico Gallicae originis cum Regis titulo permittit, postquam iste omni jure Jerosolymitani regni signi sibi ab Infidelibus erepti cessit: idque in ipsum Richardum transiit.

7. Hic obiter observa, Jerosolymitanum regnum, cujus auspicio Pontifex Urbanus II. in sacris Claromontis Comitibus dederat, primaque armis occupaverat Gudofridus Bullionis, post annos demum octoginta & octo miserabili vicissitudine in Mahumeticam rediisse potestatem,

Urbanus III. Pontifex, cum ultimis Christianorum Regum illius gentis Guido Lusitanus a Saladino victus illo excidit regno.

8. Posteaquam Innocentius III. Pontifex, qui ante Lotharium appellabatur, universae Ecclesiae gubernaculis adnotus est, animum ad Terrae sanctae recuperationem adiecit. Eique acres stimulos admovit memorabilis illa victoria, qua Latini sacro bello federati Constantinopolim subegerunt, creaveruntque Graeciae Imperatorem Balduinum, Flandriae Comitem, sub ipsius Innocentii Pontificatu: aequae ita facilius apertus est aditus ad transfundendum in Asiam, qua parte Graeci olim magnam perniciem copis nostris per eorum ditionem trajicientibus intulerant. Eo igitur sancto successu amplius accensus Innocentius generale istud Concilium ad propagandam in ulteriora Orientis Christi fidem indixit.

9. Itaque ut scribit aetatis illius historicus Abbas Urspergensis, celebrata est anno 1215. sancta universalis Synodus Romae in Ecclesia Constantiniana, dicta Salvatoris, mense Novembris, praesidente Innocentio Papa III. Pontificatus ann. 18. in qua fuerunt Episcopi quadringenti & duodecim, & in his Patriarcha Constantinopolitanus & Jerosolymitanus. At vero Alexandrinus & Antiochenus cum per se interesse non possent, hic quidem quia gravi aegritudine decumbebat, ille quia in Caliphae regno suam habebat sedem, suos ad Concilium Apocripharios miserunt. Interfuerunt pariter Imperatorum Orientis & Occidentis Legati, multorumque Regum ac Principum.

10. Insignis in hac Synodo effulget sapientiae piaque sollicitudo Innocentii exacte providentiae circa res tum ordinis & disciplinae, omniaque ad amissum Capitulis septuaginta breviter complectentis. Quibus demum subjicitur decretum pro sacra in Palaestina profectio, de pace inter Christianos componenda, aut saltem de firmandis in quadriennium induciis, deque subsidiis ad hoc bellum comparandis.

11. Can. I. Fidei proceditur symbolum de unitate atque aeternitate divinae substantiae, de Personarum distinctione, de mundi creatione, de Incarnatione, & mundi redemptione per Christum, de transubstantiatione in sacratissima Eucharistia, de sacramentis Baptismi & Penitentiae ad peccatorum remissionem. Circa hunc symboli hujus articulum: *Deus sua omnipotenti virtute simul ab initio temporis utramque condidit creaturam spiritualem & corpoream*, consule superius annotata ad Nicanae posterioris Synodi actionem 5. num Angeli sint spiritus puri, ab omni corporum concretione remoti.

12. Can. II. Errorem damnat Abbatis Joachim, qui edito adversus Petrum Lombardum Magistrum sententiarum libro, eundem dicit insanum & haereticum: eo quod in suis sententiarum libris scribat, quod summa quaedam res est Pater & Filius & Spiritus Sanctus, quae non est generans, nec genita, nec procedens; quae ex propositione Joachimi Petro Lombardo affingit assertionem non Trinitatis, sed Quaternitatis, nimirum trium singularum Personarum, & insuper communis essentiae, ut quarte rei. Ipse vero Joachim astruebat in Trinitate unitatem non illam quidem propriam essentialem, sed collectivam & similitudinariam, sicut multi homines dicuntur unus populus; idque probat loco prave intellecto Joann. 17. *Volo Pater, ut ipsi in nobis unum sint, sicut & nos unum sumus*. Concilium vero rei veritatem his verbis definit: *Nos autem credimus & confitemur cum Petro, quod una quaedam summa res est, & incomprehensibilis simul & inoffabilis, quae veraciter est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, tres simul Personae, & singulariter qualibet eorumdem. Et ideo Trinitas solam est in Deo, non quaternitas: quin qualibet illarum Personarum est illa res, videlicet natura, substantia, essentia divina, quae sola est universorum principium, praeter quod aliud inveniri non potest. Et illa res non est generans, neque genita, neque procedens; Sed est Pater, qui generat, Filius, qui generatur, & Spiritus, qui procedit: ut distinctiones sint in Personis, & unitas in natura. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id, quod est Pater, est Filius & Spiritus sanctus idem omnino, ut secundum Catholicam & orthodoxam fidem omnino esse credantur. Pater enim ab aeterno Filium generando suam substantiam ei dedit, juxta quod ipse testatur: Pater quod mihi dedit, majas omnibus est. Ac dici non potest, quod partem suae substantiae ei dederit, & partem retinuerit ipse sibi, cum substantia Patris indivisibilis sit, ut parte simplex omnino. Nec dici potest, quod Pater transulerit substantiam in Filium generando, quasi sic dederit Filio, ut non retinuerit ipsam sibi. Alioquin desisset esse substantia. Pater ergo, quod sine ulla diminutione Filius nascendo Patris substantiam accepit, & in Pater & Fi.*